

УДК 334.72:330.341.1

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

І. Гавука, к. е. н., доцент

Львівський національний аграрний університет

© І. Гавука, 2017

Гавука І. Диференційовані методичні підходи до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства

Актуальність розробки диференційованих методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства пов'язана з такими обставинами: потреба у врахуванні особливостей імплементації окремих видів інновацій на рівні підприємства; потреба в конкретизації положень таких методичних підходів для їх прикладного застосування стосовно різних видів інновацій на рівні підприємства; потреба у спрощенні процедур оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства з метою їх автоматизації за допомогою сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій. Для опрацювання диференційованих методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства всі можливі різновиди такого розвитку виокремлені в рамках трьох альтернативних напрямів: 1) виготовлення інноваційної для підприємства продукції із використанням традиційної технології; 2) використання інноваційної для підприємства технології для виготовлення традиційної продукції; 3) використання інноваційної для підприємства технології виготовлення інноваційної продукції. В основу розробки диференційованих методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства покладено: а) результати аналізу ринкового попиту на традиційну та інноваційну для підприємства продукцію; б) результати ідентифікації стадії життєвого циклу традиційної для підприємства продукції; в) результати аналізу фактичного віку наявного на підприємстві технологічного устаткування, яке експлуатують в рамках традиційної технології. Оригінальний зміст розроблених диференційованих методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства визначають особливий склад оціночних показників, оціночних процедур та послідовність їх втілення.

Ключові слова: інноваційний розвиток підприємства, оцінки ефективності, диференційовані методичні підходи.

Havuka I. Differentiated methodical approaches to evaluating the effectiveness of innovative development enterprise

Actuality development of the differentiated methodical approaches to evaluating the effectiveness of innovative development enterprise is due to such circumstances: there is a need in taking into account of features implementation of separate types of innovations at the level of enterprise; there is a need in the specification of positions of such methodological approaches for their application in relation to various types of innovation at the level of enterprise; there is a need for simplification of procedures for assessing the effectiveness innovation development of enterprise with the aim of their automation by means of modern computer and informative technologies. For the purpose elaboration of differentiated methodical approaches to evaluating the effectiveness of innovative development enterprise all possible varieties of such development are separated in three alternative directions: 1) elaboration of innovative (for enterprise) production with the use of traditional technologies; 2) elaboration of innovative (for enterprise) technology is for making of traditional production; 3) elaboration of innovative (for enterprise) technology is for making of innovative production. Development of differentiated methodical approaches to evaluating the effectiveness of innovative development enterprise is based: a) on the results of the analysis of market demand for traditional and innovative (for enterprise) production; b) on the results of identification of stage of the life cycle traditional (for enterprise) production; c) on the results of the analysis of the actual age of the existing technological equipment, which is operated by the enterprise within the framework of traditional technology. An original content developed of differentiated methodical approaches to evaluating effectiveness of innovative development enterprise define special composition of indicators to assess, evaluation procedures and sequence their implementation.

Key words: innovative development enterprises, evaluating effectiveness, differentiated methodical approaches.

Гавука І. Дифференцированные методические подходы к оценке эффективности инновационного развития предприятия

Актуальность разработки дифференцированных методических подходов к оценке эффективности инновационного развития предприятия связана с такими обстоятельствами: потребность учесть особенности имплементации отдельных видов инноваций на уровне предприятия; необходимость конкретизировать положения таких методических подходов для их прикладного применения в отношении различных видов инноваций на уровне предприятия; потребность упростить процедуры оценки эффективности инновационного развития предприятия с целью их автоматизации с помощью современных компьютерных и информационных технологий. Для разработки дифференцированных методических подходов к оценке эффективности инновационного развития предприятия все возможные разновидности такого развития выделены в рамках трех альтернативных направлений: 1) изготовление инновационной для предприятия продукции с использованием традиционной технологии; 2) использование инновационной для предприятия технологии изготовления традиционной продукции; 3) использование инновационной для предприятия технологии изготовления инновационной продукции. В основу разработки дифференцированных методических подходов к оценке эффективности инновационного развития предприятия положено: а) результаты анализа рыночного спроса на традиционную и инновационную для предприятия продукцию; б) результаты идентификации стадии жизненного цикла традиционной для предприятия продукции; в) результаты анализа фактического возраста технологического оборудования, эксплуатируемого в рамках традиционной технологии на предприятии. Оригинальное содержание разработанных дифференцированных методических подходов к оценке эффективности инновационного развития предприятия определяют особый состав оценочных показателей, оценочных процедур и последовательность их реализации.

Ключевые слова: инновационное развитие предприятия, оценки эффективности, дифференцированные методические подходы.

Постановка проблеми. Розробку методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства потрібно спрямувати в русло диференціації, що: а) дасть змогу врахувати особливості імплементації окремих видів інновацій на рівні підприємства; б) сприятиме конкретизації положень таких методичних підходів для їх прикладного застосування стосовно різних видів інновацій на рівні підприємства; в) спростить процедури оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства з метою їх автоматизації за допомогою сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-методичні основи оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства достатньо повно висвітлені в науковій [1, с. 275–292; 3; 5; 7; 9; 13; 16, с. 31–41; 17], навчальній [2, с. 69–78; 6, с. 55–80; 8, с. 382–391; 10, с. 202–225, 306–311; 11, с. 161–165; 14, с. 200–221; 15, с. 378–383] та офіційній [12] економічній літературі. Проте питання розробки диференційованих методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства в цій літературі не знаходять системного дослідження. Частково таке завдання виконано в наших публікаціях, в яких визначено склад і методіку розрахунку показників абсолютної ефективності інноваційної діяльності в розрізі її окремих зацікавлених учасників [3], системно ідентифіко-

вано учасників, причетних до інноваційної діяльності, і встановлено критерії ефективності інноваційної діяльності стосовно таких зацікавлених осіб [4], розроблено універсальний спосіб реверсії сукупного ефекту, отриманого впродовж життєвого циклу інноваційної продукції [5].

Постановка завдання. Завданням цього дослідження було наукове опрацювання диференційованих методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку виробничого підприємства (далі – підприємства), які повинні врахувати особливості імплементації окремих напрямів такого розвитку. За робочу гіпотезу дослідження прийнято припущення про те, що особливості реалізації окремих напрямів інноваційного розвитку підприємства визначатимуть різні за змістом методичні підходи до оцінки їх ефективності.

Методика дослідження та матеріали. Для виконання поставленого завдання передусім використано метод системного аналізу, згідно з яким підприємство потрібно розглядати як систему, інноваційний розвиток якої відбувається під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Внутрішні чинники детерміновані станом розвитку підприємства, його місією і стратегічними цілями; зовнішні чинники – станом розвитку ринкового середовища, мікро- і макросередовища. Результати застосування методу наукової абстракції стосовно інноваційного розвитку підприємства як сис-

теми дають змогу виокремити всі можливі різновиди такого розвитку в рамках трьох альтернативних напрямів: 1) розроблення або придбання ліцензії на виготовлення інноваційної для підприємства продукції із використанням традиційної технології; 2) розроблення або придбання ліцензії на використання інноваційної для підприємства технології виготовлення традиційної продукції; 3) розроблення або придбання ліцензії на використання інноваційної для підприємства технології виготовлення інноваційної продукції. Аналіз особливостей імплементації визначених напрямів інноваційного розвитку підприємства допоможе розробити диференційовані

методичні підходи до оцінки їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. Характерною ознакою першого альтернативного напрямку інноваційного розвитку підприємства є те, що для його впровадження слід залучити певний обсяг інвестицій для розроблення або придбання ліцензії на виготовлення інноваційної продукції. Така обставина, а також обсяг сукупного ринкового попиту на традиційну та інноваційну продукцію покладені в основу розробки алгоритму оцінки ефективності можливої імплементації згаданого альтернативного напрямку інноваційного розвитку підприємства (рис. 1).

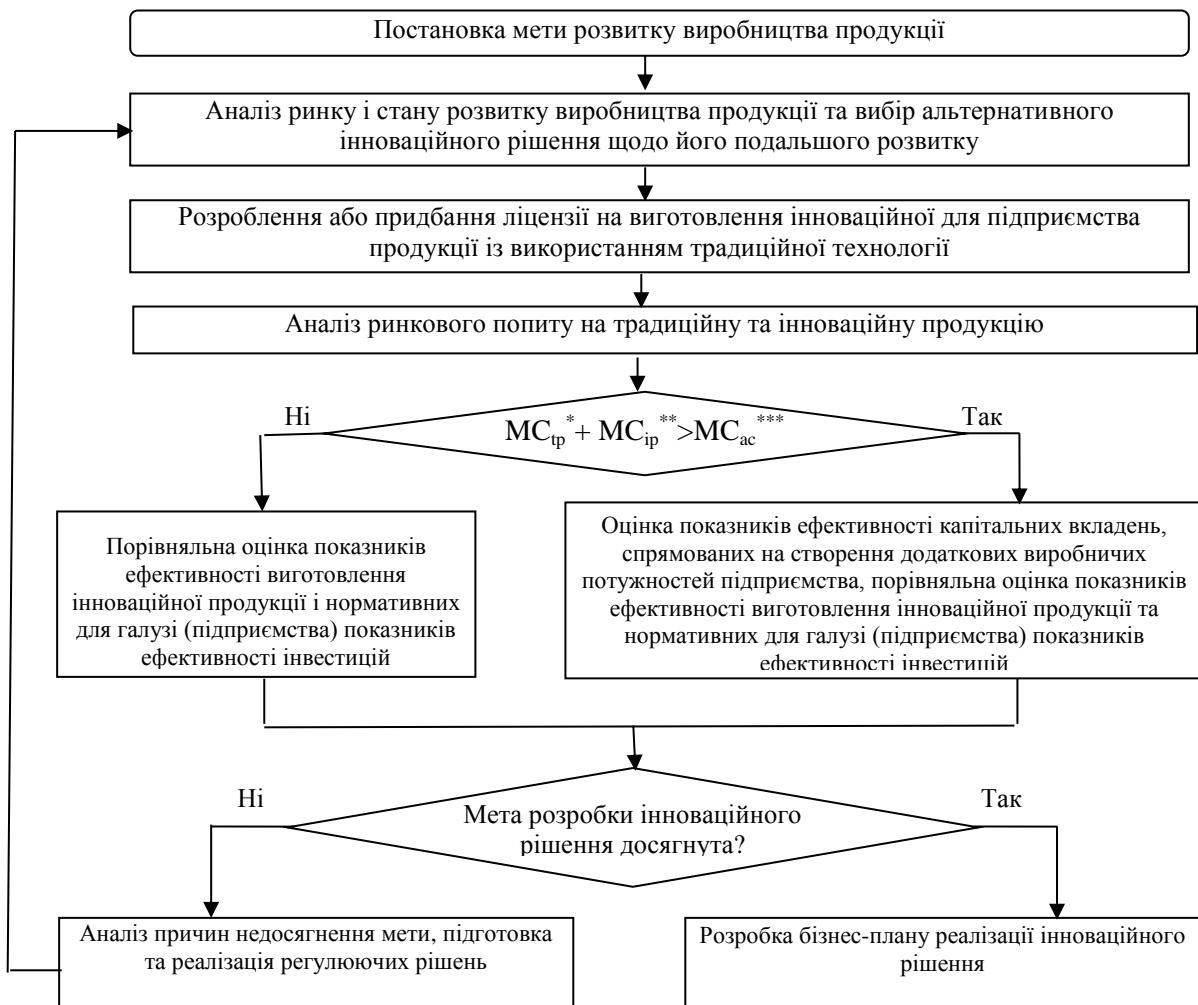

Рис. 1. Алгоритм оцінки ефективності виготовлення інноваційної для підприємства продукції із використанням традиційної технології.***

* MC_{ip} – виробнича потужність підприємства, яка спроможна забезпечити виготовлення традиційної продукції в обсягах, визначених попитом.

** MC_{ip} – виробнича потужність підприємства, яка спроможна забезпечити виготовлення інноваційної продукції в обсягах, визначених попитом.

*** MC_{ac} – фактична виробнича потужність підприємства, яка може бути використана для виготовлення традиційної та інноваційної продукції.

****Джерело: розробка автора.

Із рис. 1 бачимо, що результати аналізу фактичної виробничої потужності підприємства і ринкового попиту на традиційну та інноваційну продукцію дають змогу виділити дві групи оціночних показників ефективності виготовлення інноваційної для підприємства продукції із використанням традиційної технології. Одну з цих груп оціночних показників слід використовувати за умови спроможності підприємства забезпечити сукупний ринковий попит на традиційну та інноваційну продукцію за рахунок його фактичної виробничої потужності. До її складу належать розрахункові показники ефективності виготовлення інноваційної продукції із використанням традиційної технології, а також нормативні показники ефективності інвестицій, які встановлені на основі стратегічних цілей розвитку галузі (підприємства).

Другу групу оціночних показників застосовують за умови неспроможності підприємства забезпечити сукупний ринковий попит на традиційну та інноваційну продукцію за рахунок його фактичної виробничої потужності, що потребуватиме капітальних вкладень на придбання і введення в експлуатацію додаткового технологічного устаткування. Тому склад цієї групи оціночних показників охоплює показники ефективності капітальних вкладень, які спрямовані на створення додаткових виробничих потужностей підприємства, а також розрахункові показники ефективності виготовлення інноваційної продукції і нормативні показники ефективності інвестицій, які встановлені на основі стратегічних цілей розвитку галузі (підприємства).

Особливості імплементації другого альтернативного напрямку інноваційного розвитку підприємства визначають такі обставини: а) потреба в залученні підприємством певного обсягу інвестицій для розроблення або придбання ліцензії на використання інноваційної технології; б) потреба в залученні підприємством певного обсягу капітальних вкладень для придбання інноваційного технологічного устаткування, яке замінить традиційне і використовуватиметься для виготовлення традиційної продукції. Зважаючи на ці обставини, суть методичного підходу до оцінки ефективності можливої імплементації визначеного альтернативного напрямку інноваційного розвитку підприємства відображає алгоритм, показаний на рис. 2.

Як бачимо, результати аналізу фактичного віку наявного на підприємстві технологічного устаткування і критичного терміну його служби дають змогу виокремити дві групи оціночних показників ефективності використання інноваційної для підприємства технології виготовлення традиційної продукції. Одну з цих груп оціночних показників використовують за умови, якщо фактичний вік технологічного устаткування, котре експлуатують в рамках традиційної технології, забезпечить для підприємства достатню рентабельність виготовлення продукції. Виходячи з цього, до складу такої групи оціночних показників входять показники, отримані в результаті розв'язування моделі оптимізаційної задачі заміни наявного на підприємстві технологічного устаткування інноваційним, а також розрахункові показники ефективності виготовлення традиційної продукції із використанням інноваційної технології і нормативні показники ефективності інвестицій, які встановлені на основі стратегічних цілей розвитку галузі (підприємства).

Другу групу оціночних показників застосовують за умови, якщо фактичний вік технологічного устаткування, котре експлуатують в рамках традиційної технології, не забезпечить для підприємства достатню рентабельність виготовлення продукції. Тому до складу цієї групи оціночних показників входять показники ефективності інвестицій на придбання і використання інноваційної технології, а також розрахункові показники ефективності виготовлення традиційної продукції із використанням інноваційної технології і нормативні показники ефективності інвестицій, які встановлені на основі стратегічних цілей розвитку галузі (підприємства).

Впровадження третього альтернативного напрямку інноваційного розвитку підприємства визначають дві обставини: а) потреба в залученні підприємством певного обсягу інвестицій для розроблення або придбання ліцензії на використання інноваційної технології виготовлення інноваційної продукції; б) потреба в залученні підприємством певного обсягу капітальних вкладень для придбання інноваційного технологічного устаткування, яке замінить традиційне і використовуватиметься для виготовлення інноваційної продукції. Зважаючи на ці обставини, суть методичного підходу до оцінки ефективності мож-

ливої імплементації визначеного альтернативного напрямку інноваційного розвитку під-

приємства відображає алгоритм, показаний на рис. 3.

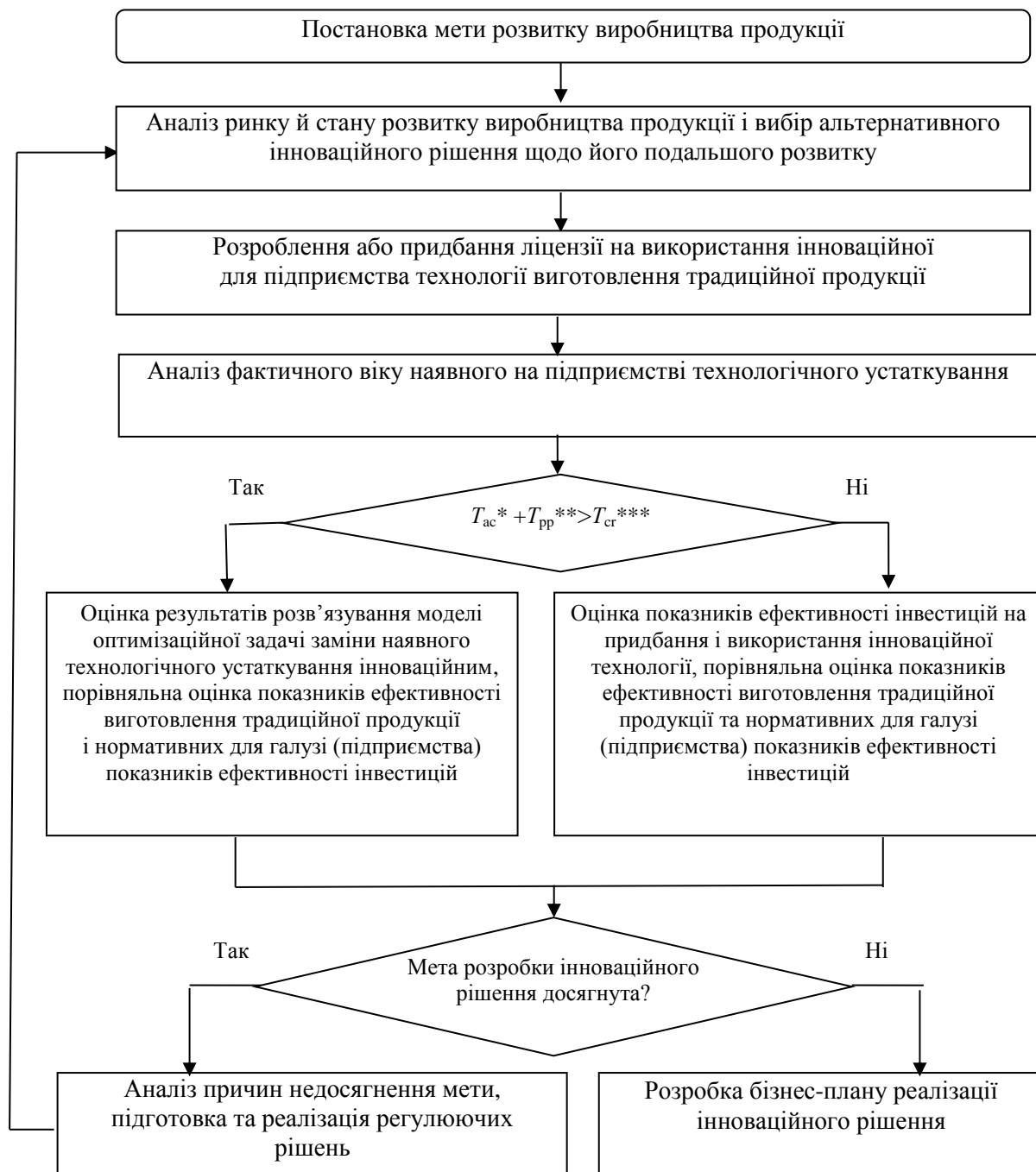

Рис. 2. Алгоритм оцінки ефективності використання інноваційної для підприємства технології виготовлення традиційної продукції.****

* T_{ac} – вік наявного на підприємстві технологічного устаткування, років.

** T_{pp} – підготовчий термін, необхідний для введення в експлуатацію інноваційного устаткування після ухвалення позитивного рішення, років.

*** T_{cr} – критичний термін служби технологічного устаткування, за якого нагромаджений сукупний знос останнього пропорційно знижує прибутковість його експлуатації, років.

****Джерело: розробка автора.

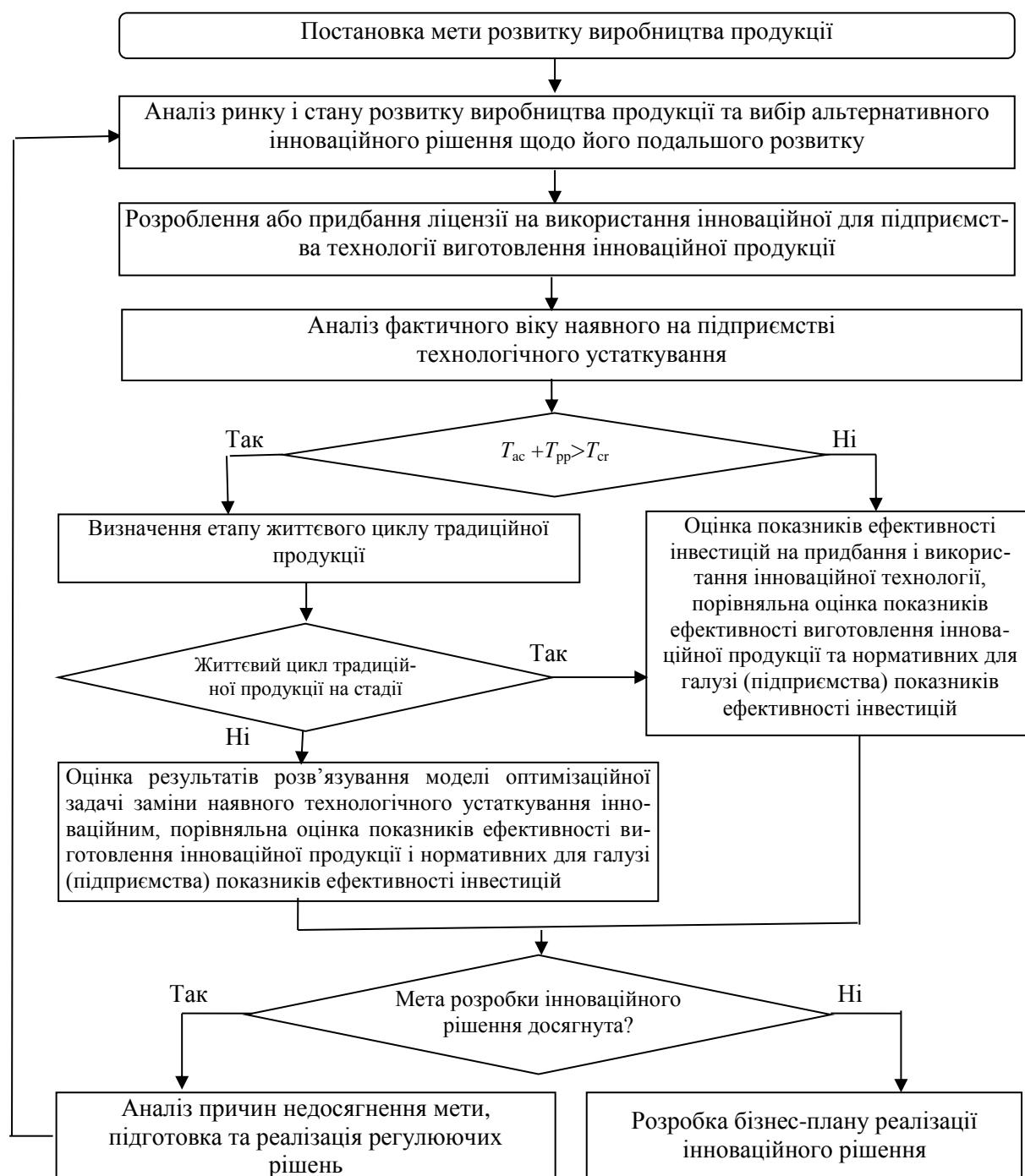

Рис. 3. Алгоритм оцінки ефективності використання інноваційної для підприємства технології виготовлення інноваційної продукції.*

*Джерело: розробка автора.

Результати аналізу фактичного віку використання наявного на підприємстві технологічного устаткування, критичного терміну його служби і життєвого циклу традиційної продукції (див. рис. 3) дають змогу виділити дві групи оціночних показників ефективності

використання інноваційної для підприємства технології виготовлення інноваційної продукції. Одну з них потрібно застосовувати за умов дотримання двох вимог: 1) якщо фактичний вік технологічного устаткування, котре експлуатують в рамках традиційної тех-

нології, забезпечить для підприємства достатню рентабельність виготовлення продукції; 2) якщо життєвий цикл традиційної продукції не перебуває на стадії спаду. Виходячи з таких обставин, склад цієї групи оціночних показників охоплює показники, які отримані в результаті розв'язування моделі оптимізаційної задачі заміни наявного на підприємстві технологічного устаткування інноваційним, а також розрахункові показники ефективності виготовлення інноваційної продукції із використанням інноваційної технології та нормативні показники ефективності інвестицій, котрі встановлені на основі стратегічних цілей розвитку галузі (підприємства).

Другу групу оціночних показників застосовують за однієї з двох умов: 1) якщо фактичний вік технологічного устаткування, котре експлуатують в рамках традиційної технології, не забезпечить для підприємства достатню рентабельність виготовлення продукції; 2) якщо життєвий цикл традиційної продукції перебуває на стадії спаду. Тому до цієї групи оціночних показників належать показники ефективності інвестицій на придбання і використання інноваційної технології, а також розрахункові показники ефективності виготовлення інноваційної продукції із використанням інноваційної технології та нормативні показники ефективності інвестицій, які встановлені на основі стратегічних цілей розвитку галузі (підприємства).

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. В основу наукового опрацювання диференційованих підходів до оцінки ефективності інноваційного розви-

тку підприємства покладено виокремлення всіх можливих різновидів такого розвитку підприємства в рамках трьох альтернативних напрямів: 1) розроблення або придбання ліцензії на виготовлення інноваційної для підприємства продукції із використанням традиційної технології; 2) розроблення або придбання ліцензії на використання інноваційної для підприємства технології виготовлення традиційної продукції; 3) розроблення або придбання ліцензії на використання інноваційної для підприємства технології виготовлення інноваційної продукції. Для кожного з цих альтернативних напрямів інноваційного розвитку підприємства розроблено диференційовані методичні підходи до оцінки їх ефективності, зміст яких залежить від: а) особливостей імплементації обраного альтернативного напрямку інноваційного розвитку підприємства; б) результатів аналізу ринкового попиту на традиційну та інноваційну для підприємства продукцію; в) результатів ідентифікації етапу життєвого циклу традиційної продукції; г) результатів аналізу фактичного віку наявного на підприємстві технологічного устаткування, котре експлуатують в рамках традиційної технології. Оригінальний зміст розроблених методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства визначають особливий склад оціночних показників, оціночних процедур та послідовність їх втілення.

Подальше наукове опрацювання диференційованих методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства повинно передбачати прикладну їх апробацію.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Антонюк Л. Л. *Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації* : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. Беляев Ю. М. *Инновационный менеджмент* : учебник для бакалавров / Ю. М. Беляев. – М. : Дашков и К^о, 2013. – 220 с.
3. Гавука І. С. *Абсолютна ефективність інноваційної діяльності: розподільчий аспект* / І. С. Гавука // *Аграрна економіка*. – 2014. – Т. 7, № 1–2. – С. 150–157.
4. Гавука І. С. *Критерії ефективності інноваційної діяльності стосовно її зацікавлених учасників* / І. С. Гавука // *Аграрна економіка*. – 2014. – Т. 7, № 3–4. – С. 104–108.
5. Гавука І. С. *Універсальний спосіб реверсії сукупного ефекту, отриманого впродовж життєвого циклу інноваційної продукції* / І. С. Гавука // *Вісник ЛНАУ : економіка АПК*. – 2015. – № 22 (1). – С. 26–31.
6. Грабар І. Г. *Економіка та менеджмент інноваційної діяльності* : навч. посіб. / І. Г. Грабар. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 308 с.
7. Гриценко Л. Л. *Методические аспекты оценки инновационных проектов как основная составляющая механизма инвестиционного проектирования и бюджетирования* / Л. Л. Гри-

ценко, И. Д. Скляр // Вісник Сумського державного університету : серія «Економіка». – 2008. – № 1. – С. 176–182.

8. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : навч. посіб. / В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. М. Меркулов. – К. : Центр навч. літератури, 2012. – 448 с.

9. Катаєв А. В. Проблемні моменти розробки та впровадження істотних продуктивних інновацій : фінансовий аспект / А. В. Катаєв, О. В. Юринець // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» : серія «Економіка». – 2009. – № 640. – С. 121–128.

10. Крылов Э. И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия : учебн. пос. / Э. И. Крылов, В. М. Власова, И. В. Журавкова. – [2-е изд., перераб. и доп.] – М. : Финансы и статистика, 2003. – 608 с.

11. Левченко Ю. Г. Економіка й організація інноваційної діяльності : курс лекцій для студ. напряму 6.030504 «Економіка підприємства» для всіх форм навч. / Ю. Г. Левченко. – К. : НУХТ, 2012. – 163 с.

12. Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробка та їх впровадження у виробництво : затверджена спільним наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції та Міністерства фінансів України від 26.09.2001 № 218/446 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_2o/pg_igwzop.htm.

13. Савчук А. В. Особенности экономической оценки и выбора инновационных проектов / А. В. Савчук // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №1 (19). – С. 69–75.

14. Скібіцький О. М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент : навч. посіб. / О. М. Скібіцький. – К. : Центр навч. літератури, 2009. – 408 с.

15. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент : учебник / Р. А. Фатхутдинов. – [4-е изд.] – СПб. : Питер, 2003. – 400 с.

16. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків : ХДУХТ, 2012. – 210 с.

17. Экономическая эффективность инновационной деятельности: проблемы, методы и решения / [И. В. Войтов, М. А. Гатих, А. В. Унукович, Я. И. Аношко] // Новости науки и технологий. – 2012. – № 1 (20). – С.34–45.

JEL H 200

УДК 336.221

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ОПОДАТКУВАННЯ

І. Тофан, к. е. н., доцент

Львівський національний аграрний університет

© І. Тофан, 2017

Тофан І. Теоретичні підходи до формування стратегії оподаткування

Суперечливість податкових процесів, свідками яких ми є, виникає внаслідок непродуманої стратегії оподаткування. Оподаткування – це складова фінансової системи, яка є невід’ємною частиною загальноекономічної системи і заслуговує на власну та автентичну стратегію. Стратегія оподаткування держави повинна забезпечити як її фіскальні потреби, так і створити умови для уникнення надмірного фіскального тиску на суб’єктів господарювання з метою отримання ними позитивних фінансових результатів та забезпечення процесу розширеного відтворення. Виконання стратегічних завдань для досягнення мети потребує належного фіскального планування на перспективу та конкретного планування найближчих етапних дій, щоб забезпечити цілісність досліджуваного процесу. Стратегія оподаткування є одним із ключових важелів, які впливають на збалансованість економічної системи. Стратегію розглядають як довгостроковий, послідовний, конструктивний, раціональний, підкріплений ідеологією, стійкий до невизна-